

Malířská výzdoba jezuitské rezidence v Opařanech

Jezuité rozšířili původní kostel v Opařanech o kaple Panny Marie Svatohorské a sv. Ignáce z Loyoly. Roku 1727, podle nápisu nad vstupem, dostavěli zdejší rezidenci. V říjnu 1732 byl původní kostel i s kaplemi z popudu opařanského superiora P. Jana Schmidta stržen, aby uvolnil místo novému chrámu. Stavba kostela byla dokončena roku 1735, věž kostela byla dostavěna patrně až v roce 1748.

Rezidence jezuitů v Opařanech je dvojkřídlá trojpodlažní budova. Členění fasád rezidence je poměrně střízlivé, dělené lisénami. Průčelí je zvýrazněné mělkým risalitem, který je završen trojúhelným tympanonem. V přízemí i prvním patře se dochovaly původní neckové a křížové klenby.

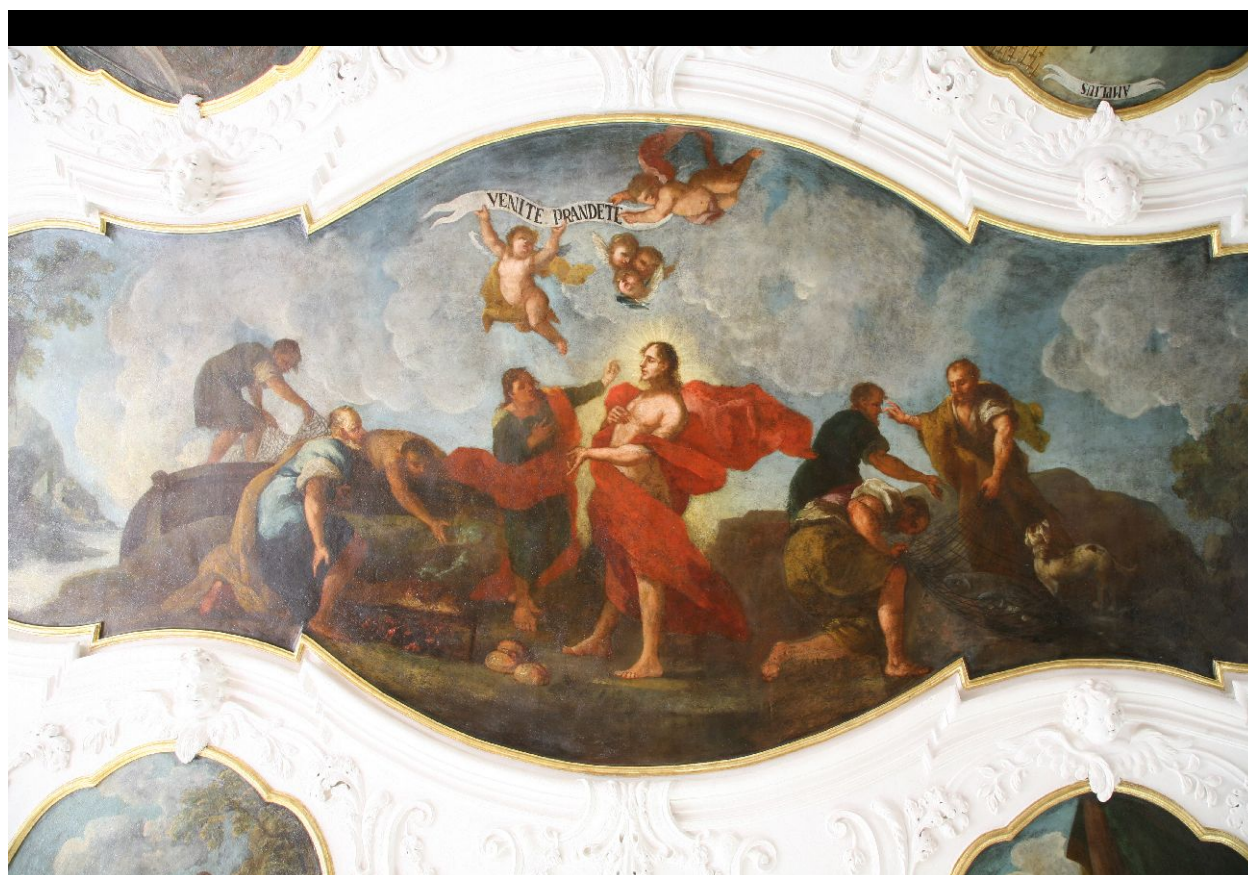
Náročnější výzdoba se nachází pouze v interiéru přízemního refektáře.

Refektář má valenou, štuky zdobenou klenbu s lunetovými výsečemi, v jejímž středu se nachází větší podélné zrcadlo, obklopené šesti menšími členitými kartušemi. Plochu středového zrcadla a jednotlivá pole kartuší vyplňují malby, provedené na omítce olejem či olejovou temperou. Náměty maleb měly v souladu s účelem místností vést přítomné strážníky k rozjímání nad duchovním rozměrem jídla a pití.

Centrální pole klenby evokuje tajemství Ježíšova zjevení a zázračného rybolovu u Tiberiadského jezera v Galileji, doplněné citátem „VENITE PRANDETE“ /Pojďte jíst/ . Do šíře rozvinutá scéna s krajinnými průhledy po stranách zachycuje sedm apoštolů v okamžiku, kdy poznali vzkříšeného Krista poté, co jim nabídl pečené ryby a chléb. Exempla skutků tělesného milosrdenství /sytit hladové, napájet žíznivé/ jsou připomínána i v dalších výjevech, které /stejně jako fresky v kostele/ rozvíjejí náměty ze života sv. Františka Xaverského.

První z kartuší na delší straně zobrazuje jeden ze zázraků sv. Františka na moři. Doprovodný, dnes málo zřetelný citát „INDULCATA EST AQUA AMARA“ /Oslazena je voda hořká/ je úryvkem starozákonního verše. Podle legendy uvízla během cesty do Číny v bezvětrí na moři loď a celá její posádka, s pěti sty převážně muslimskými cestujícími na palubě, byla vydána na pospas smrti žízní. Světcovy horoucí modlitby za záchranu i nářky trpících byly nakonec vyslyšeny a slaná mořská voda se zázračně proměnila v pitnou. Tato událost pohnula přeživší bezvěrce i muslimy k upřímné víře v Krista, v jehož jménu je sv. František neprodleně pokřtil. Na malbě vidíme světce stát na palubě lodi se skasanými plachtami a zatímco obrací prosebně hlavu k nebesům, žíznící se napájejí životadárnou tekutinou.

Protější pole s citátem „MISSUS / COELI“ /Poslání nebes/ zase ilustruje často připomínaný zázrak z misie v Indonésii, podle něhož sv. Františkovi přinesl krab na pobřeží krucifix. Ten světec předešlého dne ztratil v moři poté, co s jeho pomocí utišil silnou bouři.

V dobové ikonografii nepříliš obvyklé téma zachycuje kartuš se sv. Františkem u kupce Vellia. S tímto námětem se setkáme i na obraze Jana Jiřího Heinsche /1647 – 1712/, který vznikl jako součást čtyřdílného souboru řádových světců v osmdesátých letech 17. století, patrně pro jezuitský profesní dům v Praze na Malé Straně. Podle legendy se světec během působení v Portugalsku setkal v přístavu Sinennse s krásnou, leč chudou dívkou, pro kterou požádal svého přítele, na víru a počestný život obráceného tamního kupce Petra Vellia, o finanční výpomoc na její věno. Jako odměnu za velkou štědrost jej sv. František obdaroval proroctvím. Až prý shledá víno hořkým, nadejde den jeho smrti. Opařanská malba paralelně zachycuje okamžik pronesení i poznání brzkého naplnění proroctví. Vellius sedí s pohárem upitého vína u stolu a energickým gestem se od něj odvrací. Touto gestikou jednak posílá sloužícího pro pokladnici s penězi, jednak dává pokyn k přípravě vlastních pohřebních ceremonií. Jak naznačuje doprovodný nápis „SATIS“ /Dosti, Sdostatek/, jeho čas se brzy naplní.

Protějšek tomuto obrazu představuje scéna, v níž sv. František klečí, je doprovázen andělem a na nebesích se mu zjevuje třiatdvacet zářících křížů. Další andělek přináší kalich s krví Kristovou. Doprovodný text zní „AMPLIUS“ /Více/. Vyobrazení i nápis se váží k legendární vizi sv. Františka Xaverského a jeho zvolání „Amplius, Domine, amplius...!“, tj. dej mi, Pane, více /práce, utrpení/.

Obecně se pak oba obrazy s výrazy „satis“ a „amplius“ vztahují k tradovanému světcovu krédu, postihujícímu jeho odříkání se požitků a připravenost k utrpení. P. Jean Etienne Grosez, SJ o Františkovi v Diarium Sanctorum píše: „Usque adeo sitiebat labores, ut in consolationibus, statis est, in laboribus, amplius, exclamaret“ /Stále dychtil po další práci a zatímco v potřebách byl uspokojen, v práci se dožadoval přidat více/.

Na jedné z kratších stran klenby se nachází výjev, v němž sv. František píše sv. Ignáci z Loyoly jeden z četných dopisů z misijních cest /s incipitem „I“/. Andělek drží svitek s citátem „MEUS /CIBUS/ EST UT FAC /IAM/ VOLUNTATEM / EJUS , QUI MISIT ME“ /Můj pokrm jest, abych činil vůli toho, který mě poslal/.

Poslední protilehlé pole zachycuje autentickou podobu západní fasády rezidence a průčelí přilehlého kostela s věží. Několik vznášejících se andílků přidržuje v horní části relikvii, Františkovu pravou paži, kolem níž nápisová páska hlásá /BENEDICTIO TUA /SIT/ SUPER NOS SEMPER“ /Necht’ požehnání Tvé je vždy s námi/. Tato relikvie je od roku 1615 chována v kostele Il Gesù.

Zdroj : PAMÁTKY JIŽNÍCH ČECH 2, ČESKÉ BUĎĚJOVICE 2009